

Gedragskanker

Met een gehuurde vrachtwagen vermorzelt Mohamed Boulhel (31) op donderdag 14 juli op de boulevard in Nice 84 mensen, onder wie tien kinderen. Na een dodemansrit van twee kilometer schiet de politie hem eindelijk neer. Boulhel zou in korte tijd zijn geradicaliseerd. IS eist de aanslag op.

Vijf dagen later richt een Afghaanse of Pakistaanse asielzoeker (17) een bloedbad aan in een trein in Würzburg. Hij verwondt vijf mensen met een bijl en mes, coupégenoten in shock achterlatend. Tijdens zijn vlucht schiet de politie hem dood. Op zijn kamer bij zijn pleeggezin wordt een IS-vlag gevonden.

In de ochtend van 22 juli bedreigt Thomas U. (32), die zou kampen met drank- en drugsproblemen, zijn ex-vriendin met een handgranaat in het huis van zijn moeder in Amsterdam. Ze kwam hun baby van 11 maanden halen die hij alleen mocht zien, zo was afgesproken, in het bijzijn van zijn eigen moeder. De ex-vriendin ontkomt en waarschuwt de politie. U. doodt vervolgens eerst zijn moeder, gooit zijn baby uit het zolderraam en springt dan zelf de dood tegemoet.

Diezelfde avond trekt scholier Ali Sonboly (18) om tien voor zes zijn Glock-17 bij een winkelcentrum in München. Tweeënhalf uur later heeft hij negen mensen vermoord (van wie acht leeftijdgenoten), voor hij zichzelf doodt. Op school zou Sonboly worden gepest, hij was in therapie wegens depressies en angststoornissen. Hij zou onder meer zijn geïnspireerd door de aanslag van de Noorse massamoordenaar Anders Breivik, die exact vijf jaar eerder plaatsvond.

'Zomaar' een aantal misdrijven in de zomermaand juli. Waarom plegen mensen zulke gruweldaden? Uit religieuze, ideologische en/of terroristische motieven? Door psychopathologische oorzaken? Overlappen die wellicht meer dan ze verschillen? De psychologie en psychiatrie zijn er om mensen te begrijpen en te helpen, maar ze staan hier toch vooral met de mond vol tanden. Het typeren van dit soort mensen als godsdienstfreaks, *lone wolves*, depressieve of verwarde mensen verklaart niets. Er zijn immers nog zoveel meer mensen op wie je diezelfde etikettes kan plakken en die niet overgaan tot dit soort wrede daden.

Wat deze vier mensen gemeenschappelijk hebben, is dat zij willens en wetens anderen meenemen in hun eigen dood. Nog iets wat ze delen: ze plegen hun daden niet in een opwelling of vlag van verstandsverbijstering. Deze daden moeten welbewust en met een bepaalde intelligentie worden voorbereid. Je rijdt niet ongepland op een nationale feestdag met een vrachtwagen over een boulevard in Nice, je beschikt niet toevallig over bijl en mes in een trein, je hebt niet plots een handgranaat bij je, niet iedereen lukt het een pistool via internet aan te schaffen. Tijdens hun voorbereiding hebben ze allicht nagedacht over de gevolgen en zichzelf niet gecorrigeerd. Angst, mededogen, moraal en schaamte, geen onbelangrijke richtingscoëfficiënten in ons leven, moeten bij hen 'extreem' afgesteld zijn geraakt. Maar hoe komt dat?

Björn Ihler (25) stond vijf jaar geleden oog in oog met Breivik, die op hem schoot maar miste. Tegenwoordig probeert Ihler als vredesactivist jongeren van welke afkomst ook van het radicale pad te houden. Tegen *De Volkskrant* zei hij dat extremisten allereerst mensen zijn en dat het belangrijk is hun logica te doorgronden: 'Als je dat accepteert, besef je dat ook andere misleide mensen tot dergelijke gruweldaden in staat zijn.'

Gedachte-experiment. Stel dat alle mensen cellen zijn en stel dat misleiding (hoe dan ook een vorm van inspiratie) zich verspreidt als een besmetting. Dan gedragen de vier voorbeelden zich als kwaadaardige kankercellen: ze proberen andere cellen in gradaties (directe omgeving, de maatschappij) aan te tasten, te ontregelen, te vernietigen uiteindelijk. Is hun 'logica' te typeren als gedragskanker? Zal daartegen ooit een effectieve cognitieve of psychoanalytische chemotherapie denkbaar zijn? **P&B**

Gedachte-experiment. Stel dat alle mensen cellen zijn en stel dat misleiding (hoe dan ook een vorm van inspiratie) zich verspreidt als een besmetting. Dan gedragen de vier voorbeelden zich als kwaadaardige kankercellen: ze proberen andere cellen in gradaties (directe omgeving, de maatschappij) aan te tasten, te ontregelen, te vernietigen uiteindelijk. Is hun 'logica' te typeren als gedragskanker? Zal daartegen ooit een effectieve cognitieve of psychoanalytische chemotherapie denkbaar zijn? **P&B**

Mededogen, moraal en schaamte zijn 'extreem' afgesteld

Dr. Vittorio Busato (1965) is psycholoog en publicist. Hij schreef diverse boeken, onder meer de biografie Weg met Piet Vroon (Amsterdam University Press) en de roman Impact (Brainbooks). www.vittoriobusato.nl, v.busato1@chello.nl.

